

בוחרים בילדים – סדר יום לאומי לקידום זכויות ילדים וילדות בכנסת ה-26

השקעה בילדים ונוער אינה רק תנאי למימוש זכויותיהם הבסיסיות, ואינה רק קריטית להבטחת שגשוגה של החברה והמדינה בטווח הארוך, אלא גם צפויה לחסוך משאבים ציבוריים רבים כבר בטווח הקצר. זאת, משום שהשקעה במניעה, באיתור, באבחון ובטיפול בשלבים מוקדמים עשויה להפחית את הצורך בהתערבויות מורכבות ויקרות בשלבים מאוחרים יותר.

בריאות רגשית-נפשית של ילדים ונוער

✓ **חיזוק והרחבת המענים הנפשיים של ילדים ובני נוער, באמצעות תוכנית חומש להגדלת התקינה של אנשי מקצוע במערכת החינוך ובקהילה.**

בשנים האחרונות, וביתר שאת בעקבות המלחמה, חלה עלייה דרמטית בשיעור המצוקות הנפשיות של ילדים ונוער. כך, בשנה השנייה למלחמה, חלה עלייה של 31% בקרב נערים ונערות שאובחנו על-ידי קופות החולים כסובלים מחרדה, לעומת השנה שלפני המלחמה; עלייה של כ-23% במספר הנערים והנערות שאובחנו כסובלים מהפרעות אכילה; ועלייה של כ-9% במספר הנערים והנערות שאובחנו כסובלים מדיכאון. נתונים אלה מתייחסים לשנה השנייה למלחמה בלבד, ואינם משקפים את השפעותיהם של סבבי הלחימה העצימים שהתרחשו לאחר מכן. אל מול העלייה החדה בצרכים ובביקוש לסיוע נפשי, כוח האדם המקצועי והיקף המענים הציבוריים לא התרחבו באופן מספק. כתוצאה מכך, המחסור באנשי מקצוע ובשירותי טיפול ממשיך להקשות על ילדים ובני נוער לקבל טיפול נפשי בזמן, ולעיתים אף מונע מהם לקבלו כלל.

ילדים ונוער הם קבוצת האוכלוסייה היחידה שנמצאת מדי יום במערכת אחת אוניברסלית, והיא בית הספר. מכאן, שהפוטנציאל לאיתור המצוקות ולמניעת החרפתן בתוך המסגרת הבית-ספרית, הוא גבוה באופן מובהק וייחודי. פוטנציאל אדיר זה מגלם בתוכו ערך חברתי וכלכלי כאחד. לכן, לצד הרחבת המענים הטיפוליים בקהילה, יש לשים דגש מיוחד על חיזוק והרחבת המענים הנפשיים במערכת החינוך.

חיזוק ההשקעה בגיל הרך (לידה עד גיל 6)

- ✓ **חיזוק השירותים הבריאותיים וההתפתחותיים לגיל הרך, ובכלל זה תחנות טיפת חלב ושירותי התפתחות הילד, תוך הרחבת כוח האדם, התקינה והמענים הניתנים במסגרתם.**
- ✓ **הבטחת חינוך-טיפול איכותי, בטוח ומיטיב במסגרות החינוך לגיל הרך, באמצעות שיפור איכות כוח האדם, הגדלת מספר אנשי הצוות, צמצום היחס בין מספר הפעוטות לנשות הצוות החינוכי טיפולי ועיבוי מערך הפיקוח.**

שנות החיים הראשונות של ילדים הן התקופה המשמעותית ביותר להתפתחותם הבריאותית, הרגשית והקוגניטיבית. לכן, השקעה בשירותי בריאות, התפתחות וחינוך איכותיים בגילאי לידה עד 6 היא מההשקעות הציבוריות החשובות ביותר, שכן היא מסייעת במניעת קשיים, מאפשרת מתן מענים בשלב מוקדם, מצמצמת פערים ומקדמת שוויון הזדמנויות. (1) תחנות טיפת חלב הן התשתית האוניברסלית למניעה, לאיתור מוקדם ולקידום בריאות בקרב תינוקות וילדים צעירים, אולם המחסור באחיות, הנובע הן מהיעדר תקינה מספקת והן מקושי מתמשך באיוש התקנים הקיימים, פוגע בזמינות השירות וביכולתו לתת מענה מיטבי לכלל המשפחות; (2) שירותי התפתחות הילד מעניקים אבחון וטיפול מוקדם לילדים הזקוקים לכך, אולם המחסור החריף באנשי מקצוע ממקצועות הבריאות מוביל לזמני המתנה ממושכים, דווקא בשלב התפתחותי קריטי שבו לאבחון ולטיפול מוקדמים ישנה חשיבות מכרעת; (3) מסגרות החינוך לגיל הרך מספקות סביבה חינוכית-טיפולית המקדמת את התפתחותם של ילדים מדי יום, אך המחסור בכוח אדם מקצועי, היחס הגבוה בין מספר אנשי הצוות למספר הילדים והמחסור במסגרות, פוגעים באיכות החינוך והטיפול הניתנים לילדים. כדי להבטיח לכל ילד וילדה את זכותם לבריאות, להתפתחות ולחינוך איכותי כבר מראשית החיים, יש לחזק את ההשקעה בגיל הרך ובדגש על שלושת השירותים המצוינים לעיל.

חינוך

✓ **הבטחת חינוך ציבורי איכותי חינוכי לכל ילדי ישראל**, תוך ביטול תשלומי ההורים במוסדות החינוך.

מדינת ישראל מחויבת על פי חוק להעניק לילדים בישראל חינוך חנם. בפועל, תשלומי ההורים הם "מס חינוך" רגרסיבי, המטיל נטל כבד במיוחד על התא המשפחתי (במיוחד על משפחות בעשירוני ההכנסה 1 עד 7) ומעמיק את אי-השוויון בין תלמיד לתלמיד ובין בית-ספר לבית-ספר. תשלומי הורים פוגעים בשוויון ההזדמנויות ובזכות לחינוך, ומובילים להדרה ולהפליה על בסיס יכולת כלכלית. יש לפעול לביטול תשלומי ההורים ולאיימוץ פתרון מערכתי הוגן וצודק, באופן הבא:

1. ביטול הנטל של תשלומי הורים במוסדות החינוך, תוך חיוב המדינה לשאת במימון הפעילויות והשירותים השונים המתקיימים במוסדות החינוך, לרבות ביטוח תאונות אישיות, ספרי לימוד, סל תרבות, מסיבות כיתתיות, טיולים, תוכניות לימודים נוספות ('תל"ן'), השירותים הנרכשים במסגרת 'רכישת שירותים מרצון' ואמצעי קצה.
2. התווית מפרט שירותים עבור כלל סוגי השירותים הממומנים כיום באמצעות תשלומי הורים, תוך הבטחת רמה חינוכית 'נאותה' לכלל מוסדות החינוך, והשלמת מקור התקציב, שיבוטל כתוצאה מביטול תשלומי ההורים, למשל, על ידי גבייה פרוגרסיבית מכלל האוכלוסייה מדמי הביטוח הלאומי (ועדת לנגרמן), או הפחתה הדרגתית בגובה ובהיקף תשלומי ההורים עד לביטולם (על פי מתווה ועדת טרכטנברג).

חיזוק רשת ההגנה על ילדים בסיכון וילדים נפגעי עבירה

- ✓ **חיזוק והרחבת כוח האדם המקצועי העובד עם ילדים ובני נוער בסיכון ובמסגרות החוץ-ביתיות, באמצעות קביעת תקינה מחייבת ו/או הרחבת תקינה קיימת ונקיטת צעדים מיידיים לאיוש התקנים החסרים.**
- ✓ **הקמת מרכזים ייעודיים לטיפול בילדים נפגעי אלימות וחשופים לאלימות במשפחה, שיספקו מעטפת טיפול, שיקום וליווי רב-מקצועית, בדומה למרכזים הפועלים כיום עבור ילדים נפגעי עבירות מין.**
- ✓ **קידום חוק 'הנורות האדומות', שיסיר חסמים משפטיים וארגוניים ויאפשר העברת מידע קריטי בין גורמים שונים, ובהם גורמי חינוך, בריאות ורווחה, וזאת במטרה למנוע מקרי רצח ילדים, התעללות והזנחה.**

חיזוק והרחבת כוח האדם המקצועי העובד עם ילדים ונוער

✓ **קידום החלטת ממשלה לגיבוש תוכנית לאומית למיפוי, הרחבה וחיזוק כוח האדם המקצועי העובד עם ילדים ובני נוער בכל המערכות הציבוריות.**

המחסור החמור בכוח אדם מקצועי הפך לאחד החסמים המרכזיים במתן שירותים ציבוריים איכותיים, זמינים ונגישים לילדים ונוער בישראל. החל באחיות טיפת חלב, מחנכות-מטפלות, סיעות, גננות ומורים, דרך אנשי מקצוע בתחומי התפתחות הילד, בריאות הנפש והרווחה, ועד לעובדים במסגרות החוץ-ביתיות- מערכות רבות מתקשות לגייס, להכשיר ולשמר אנשי מקצוע, באופן שמספיק על יכולתם של ילדים ונוער לממש את זכויותיהם לבריאות, התפתחות, חינוך והגנה. לכן, נדרשת תוכנית ממשלתית בין-משרדית שתמפה את צורכי כוח האדם בכל השירותים המיועדים עבור ילדים ונוער, תוביל לקביעת תקינה מחייבת ומתעדכנת, לעדכון תקינה קיימת, להבטחת איוש תקנים חסרים, זאת במיוחד באזורי קו העימות ובפריפריה החברתית גאוגרפית, ותכלול צעדים לשיפור תנאי ההעסקה, להכשרת אנשי מקצוע חדשים ולשימור כוח האדם הקיים.

שיתוף בני ובנות נוער בהליכי קביעת מדיניות

✓ **הבטחת שיתופם המשמעותי של ילדים ובני נוער בעיצוב מדיניות ובהליכי קבלת החלטות הנוגעות לחייהם.**

ילדים ונוער הזכות להשתתפות בהחלטות הנוגעות לחייהם, ובידיהם ידע, ניסיון ונקודת מבט ייחודיים על המציאות. למרות זאת, הם אינם שותפים באופן שיטתי, מובנה וקבוע בהליכי עיצוב המדיניות הנוגעים לחייהם. הזכות להשתתפות משמעותית של ילדים ונוער אינה רק זכות המעוגנת באמנת האו"ם בדבר זכויות הילד, אלא גם תנאי לגיבוש מדיניות טובה, מדויקת ואפקטיבית יותר עבורם. לכן, יש לעגן את זכות ההשתתפות של ילדים ונוער בכל הליכי קבלת ההחלטות הנוגעות להם. יצוין, כי הליכי שיתוף הנוער שמפעילה המועצה לשלום הילד (ע"פ מודל 'פרלמנט נוער') מזה למעלה מחמש שנים, הובילו לאורך השנים להישגים משמעותיים בנושאים הקשורים לבריאות, מוגנות, הזירה הדיגיטלית ועוד, זכו להכרה מצד מקבלי החלטות בכירים ברמה הלאומית והמקומית וכן הוצגו במוסדות האו"ם בג'נבה. ניסיון זה מלמד, כי עיגון שיתוף נוער והבטחת הפעלתו השיטתית לא רק מטייבים מדיניות אלא גם מעצימים את הנוער ומחזקים את מעורבותו בחיים הציבוריים.

